

ΜΕΡΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Του Κ. Κ. Κριμπά
καθηγητή της Α.Γ.Σ.Α.

Είμαι γεμάτος χαρά που μου δίνεται σήμερα η ευκαιρία να σας μιλήσω για μερικά προβλήματα της Ανωτάτης Παιδείας. Τρεις είναι οι λόγοι που με κάνουν να δεχθώ πρόθυμα την πρόσκλησή σας.

Πρώτον γιατί τα προβλήματα της Ανωτάτης Παιδείας πάντα μ' ενδιαφέραν ιδιαίτερα, τόσο ανεξάρτητα όσο και συναφώς με την κυρία μου έρευντική και εκπαιδευτική ένασχόληση.

Μετά γιατί θεωρώ ότι έσείς που με καλέσατε να σας μιλήσω γι' αυτά τα προβλήματα όχι μόνον είναι εύκαιροι, αλλά και πρόπον να ενδιαφερθήτε και σάν φοιτητές, αλλά και σάν αύριοι πολίτες για τα προβλήματα αυτά που αποτελούν την καρδιά κάθε Έθνικης Προσπάθειας.

Και τέλος γιατί θεωρώ ότι είναι δικό μας καθήκον, των καθηγητών σας, να σας δίνουμε κατά το δυνατόν αντικειμενικές πληροφορίες και να σας εκθέτουμε τα προβλήματα, όπως τα βλέπουμε, από την δική μας την σκοπιά. Πόσο προτιμότερο αυτό από τις διαμαρτυρίες, την έλλειψη επικοινωνίας ή και την κακή σας πληροφόρηση από άνευθους πηγές!

Θάθελα όμως πριν αρχίσω να σας εκθέτω τις απόψεις μου ή το πώς τοποθετούνται από μένα τα προβλήματα, να τονίσω ότι οτιδήποτε πω αποτελεί τις αυστηρά προσωπικές μου αντιλήψεις, αντιλήψεις που μπορεί να μην συμπίπτουν ή και να διαφέρουν εκ διαμέτρου από τις απόψεις των άλλων συναδελφών μου σ' αυτό το Ίδρυμα ή στα άλλα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ίδρύματα. Η αλήθεια είναι ότι πολλές φορές πιστεύω πως ότι πρεσβεύω αντίκειται συνήθως προς τις κρατούσες δοξασίες στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ίδρύματα και ότι ανήκω σε μία μικρή μειοψηφία ως προς τοῦτο.

Θεωρώ όμως ότι, όχι μόνον αρμόζει, αλλά και επιβάλλεται να ακούγονται όλες οι απόψεις, να συζητούνται χωρίς πάθος και χωρίς συμφέρον, αντικειμενικά, και ειδικά μπροστά σας, τα προβλήματα, ώστε να μπορέσετε να δημιουργήσετε ίδιαν κρίσιν, ίδιας απόψεως- ίδιαν προσωπικότητα. Αυτό το πνευματικό κλίμα να διέτη κάθε Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα. Πρέπει δηλαδή οι φοιτηταί, κατά την ευστοχον φράση του Αντιπρυτανειώς μας καθηγητού κ. Ρουσσόπουλου, να θεωρούνται από εμάς σάν μέλη- λοντες συνάδελφοι και όχι σάν άβουλοι μαθηταί.

Και πρώτα θέλω να πω δυο λόγια για την σημασία της Παιδείας γενικά και της Ανωτάτης Παιδείας ειδικά. Υπάρχει η αντίληψη που γίνηκε τελευταία του ουρμού, ότι η σημασία της Ανωτάτης Παιδείας προέρχεται από την άμεση συσχέτιση που υπάρχει μεταξύ οικονομικής ανάπτυξεως και επιπέδου της Ανωτάτης Παιδείας. Οι οικονομολόγοι πολλές φορές τονίζουν ότι δεν ωφελεί σε τίποτε σχεδόν ο καλύτερος κεφαλαίουχικός ή μηχανικός εξοπλισμός αν δεν συμβαδίζει με αυτόν η τεχνική και οργανωτική εμπειρία του εμπόχου όλικου. Και στους οικονομολόγους ωφείλεται στην χώρα μας, εν πολ-

λοις, η ανακίνηση των προβλημάτων της Ανωτάτης Παιδείας και έναρξη μιās προσπάθειας καλλιτερεύσεως, μεταρρυθμίσεως και επεκτάσεως σ' αυτόν τον τομέα. Τά επιχειρήματα και οι αριθμοί που παραθέτουν είναι ένδεικτικοί και πειστικοί.

Αλλά νομίζω πως η σημασία της Παιδείας είναι ευρύτερη. Με την πληρέστερη και βαθύτερη μόρφωση ο πνευματικός κόσμος του ανθρώπου πλουτίζεται, ή ψυχή του ελευθερώνεται από τις προλήψεις, τά πάθη και τά παράλογα δεσμά. Το άτομο γίνεται περισσότερο αυτόδύναμο, περισσότερο υπεύθυνο και σάν πολιτικόν ζών και σάν κοινωνικόν ζών. Η βάση κάθε αληθοῦς Δημοκρατίας έγκειται στην δημιουργία πολιτών με όσον το δυνατόν ευρύτεραν Παιδείαν, αυτόδυναμίαν και υπευθυνότητα, ώστε η πολιτική Ισότης να δύναται να έχη σταθερές βάσεις και να μην αποτελεί μόνο άφηρημένη Ιδεολογία.

Τό ότι η κοινωνική εξέλιξη θα έχει επιπτώσεις επί της οικονομικής και τάνάπαλιν, είναι φανερόν.

Τά κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα φαίνονται σ' ένα βιολόγο άκόμη μεγαλύτερης πολυπλοκότητας από ότι τά βιολογικά, που, όπως φαντάζεστε, κάθε άλλο από άπλά δύναται να χαρακτηρισθούν. Οι άλληλεπιδράσεις των διαφόρων φαινομένων είναι συχνά κυκλικές, πολύπλοκες- πολλές φορές σκοτεινές και οι μετασχηματισμοί πολυάριθμες.

Πάντως είναι άναμφισβήτητο ότι η εξέλιξη της στάθμης της Παιδείας βρίσκεται σε άμεση συσχέτιση με την εθνική, κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη. Ας μη ξεχνάμε πως στον Κοραή και στον Ρήγα όφείλουμε τόσα, όσα και στον Κολοκοτρώνη, Καραϊσκάκη, και Μιαούλη. Η μορφοποίηση του έθνικου συναισθήματος όπηρεξε ή άπαραίτητη προϋπόθεση για την δημιουργία της επαναστάσεως του 21.

Τά πλέον προηγμένα κράτη διαθέτουν μεγαλύτερο ποσοστό του έθν κοῦ εισοδήματος διά την Παιδεία από τά όλιγότερο προηγμένα. Π. χ. η Νορβηγία 5,5%, αι Η.Π.Α. 4,6% ενώ η Ελλάδα εύρίσκεται στο επίπεδο του Ίσημερινου και της Παραγουάης με 1,6%.

Και όμως όπολογίζεται ότι η επένδυση στην Παιδεία άποφέρει σημαντικά άφου τό 18% του καθαρού έτησιου ποσοστού ανάπτυξεως της οικονομίας στις Η.Π.Α. μεταξύ των έτων 1929 - 1957 άποδίδεται στην αύξηση των γνώσεων κατά τον οικονομολόγον SCHULTZ.

Τό ότι τά υπό του Δημοσίου διατιθέμενα χρήματα καθ' έκαστον έτος διά την Ανωτάτην Παιδεία εις την Ελλάδα είναι άνεπαρκή, αλλά άκόμη και διά πτωχή σχετικώς χώρα- ως η Ελλάδα, και ότι συμφέρει να επενδυθούν περισσότερα χρήματα στην Παιδεία λόγω και των οικονομικών επιπτώσεων που θα έχει η επένδυση αυτή, προτείνει σε έκθεσή του και η ΟΟΣΑ για την Ελλάδα. Προτείνει δηλαδή οι δαπάνες εκπαιδεύσεως από 8,2% του συνόλου των δη-

μοσίων δαπανών κατά τὸ ἔτος 1961 νὰ ἀνέλθουν σὲ 14,4% γιὰ τὸ ἔτος 1974. Αὐτὸ ἀποτελεῖ σὲ ἀπολύτους ἀριθμούς ἕνα τριπλασιασμὸ τῶν δαπανῶν.

γιατὶ νὰ χρειάζεται ἕνας τέτοιος τριπλασιασμός; ἰὰ δυὸ κυρίως λόγους. Πρῶτα γιατί ὅπως θὰ δῆτε ἡ σημερινὴ κατάσταση στὴν Ἀνώτατὴ Παιδεία καθὲ ἀλλο παρά σὰν ἱκανοποιητικὴ μπορεῖ νὰ χαρακτηρισθῆ καὶ γιατί ἕνας σημαντικότερος παράγοντας γιὰ τὴν καθήλωσὴ τῆς στὴν κατάσταση αὐτὴ εἶναι ἡ ἄλλειψὴ καὶ γλίσχα χρηματοδότηση.

Τὰ 9 Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα τῆς χώρας μας εἶναι κατὰ σειρὰν ἀρχαιότητος ἔτους ἱερωσεως τὰ ἀκόλουθα:

Ἡ Ἀνωτάτῃ Σχολῇ Καλῶν Τεχνῶν καὶ τὸ Ἐθνικὸ Μετσόβιο Πολυτεχνεῖο (ἔτος ἱδρύσεως 1836), τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν (1837). Ἡ Ἀνωτάτῃ Γεωπονικῇ Σχολῇ ἔρχεται τετάρτῃ (1920), ἀκολουθεῖ ἡ ΑΣΟΕΕ (1921), τὸ Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης (1925), ἡ Πάντειος (1937), ἡ Ἀνωτάτῃ Βιομηχανικῇ Σχολῇ Πειραιῶς (1938) καὶ Θεσσαλονίκης (1937).

Τὰ Ἰδρύματα αὐτὰ ἀνέγραψαν 56.036 φοιτητὰς τὸ παρελθόν ἔτος καὶ εἶχον 1896 καθηγητὰς, ἐπιμελητὰς, βιβλιοθηκῶν κ.λ.π. (ἐπιστημονικὸν διδακτικὸν προσωπικόν). Ὁ πίναξ πού παρατίθεται δίδει τὸν ἀριθμὸ φοιτητῶν καὶ διδακτικὸν προσωπικὸν εἰς ἕκαστον ἴδρυμα ὡς καὶ τὴν ἀναλογίαν μέσου ἀριθμοῦ φοιτητῶν πρὸς ἕνα μέλος τοῦ ἐπιστημονικοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ.

	Φοιτηταὶ	Διδακτ. προσωπ.	Ἀναλογ.
1. Ἀνωτάτῃ Σχολῇ Καλῶν Τεχνῶν	247	18	1:14
2. Ἐθν. Μετσόβιον Πολυτεχνεῖον	3.269	268	1:12
3. Παν(μ)ιον Ἀθηνῶν	16.740	657	1:26
4. Ἀνωτ. Γεωπονικῇ Σχολῇ Ἀθηνῶν	892	50	1:18
5. ΑΣΟΕΕ	4.773	18	1:265
6. Παν(μ)ιον Θεσ(ο)κης	19.853	786	1:25
7. Πάντειος	4.595	17	1:270
8. Ἀν. Βιομηχανικῇ Σχ. Πειραιῶς	3.818	46	1:83
9. Ἀν. Βιομηχανικῇ Θεσσαλονίκης	1.850	36	1:41

Εἶναι φανερό ὅτι τὰ Ἰδρύματα αὐτὰ δύνανται νὰ ταξινομηθοῦν εἰς 4 κατηγορίας συμφώνως πρὸς τὰς ἀναλογίας αὐτάς:

α. Εἰς τὴν πρώτην ἀνήκουν ἡ Ἀνωτάτῃ Σχολῇ Καλῶν Τεχνῶν, τὸ ΕΜΠ καὶ ἡ ΑΓΣΑ πού παρουσιάζουν ἀναλογίας 1:12 ἕως 1:18.

β. Εἰς τὴν δευτέραν ἀνήκουν τὰ Παν(μ)ια Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης με ἀναλογίας 1:25 ἕως 1:26.

γ. Εἰς τὴν τρίτην αἱ Ἀνώτατα Βιομηχανικὰ Σχολαὶ με ἀναλογίας 1:41 καὶ 1:83.

δ. Εἰς τὴν τετάρτην αἱ ΑΣΟΕΕ καὶ Πάντειος με ἀναλογίας 1:265 ἕως 1:270.

Ἐφ' ὅσον θεωρεῖται ὅτι αἱ καλύτεραι ἀναλογίαι εἶναι 1:2 ἕως 1:16 ἀναλόγως τῆς ἐπιστήμης ἢ ὅποια διδάσκεται (ἕνα μέσον ὄρο 1:10 θὰ δυνάμεθα νὰ θεωρήσουμε ἀρκετὰ ἱκανοποιητικόν) εἶναι φανερὴ ἕκ τῶν δεδομένων ἡ ἄλλειψὴ ἐπιστημονικοῦ προσωπικοῦ καὶ ἡ ἀδυναμία ἐκπαίδευσως με ἄλλον τρόπο ἀπὸ τὸ ἀμφιθεατρικὸ μάθημα. Καὶ ὅμως τὰ Α.Ε.Ι. ἐκατηγορήθησαν ἀπὸ Ὑπουργὸν γι' αὐτὸ:

«Στὴν χώρα μας τὸ ἀμφιθεατρικὸ μάθημα εἶναι ὁ κύριος καὶ συνηθισμένως τρόπος διδασκαλίας στὰ Ἰδρύματα Ἀνωτάτης Παιδείας. Ἐτοῖ ἡ Πανεπιστημιακὴ διδασκαλία δὲν εἶναι ὅσο πρέπει γόνιμη.

Καθηγητικὴ διδασκαλία σὲ μικρὰς ομάδες σπουδαστῶν, πού δημιουργεῖ στενὴ ἐπαφὴ μεταξὺ ἐκείνων πού προσφέρουν γνώσιν καὶ ἐκείνων πού τὴν δέχονται με ἀδιάπτωτὴ συμμετοχὴ καὶ διανοητικὴ ἐνταση ὧν δὲν ἔχει ἐπιχειρηθῆ στὴν χώρα μας...».

Πῶς ὅμως μπορεῖ νὰ ἐπιχειρηθῆ με τόσο λίγο διδακτικὸ προσωπικόν; Μήπως φταῖνε μόνο τὰ Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα γιὰ τὴς φοβερὰς ἐλλείψεις ἐπιστημονικοῦ προσωπικοῦ, κτηρίων, ὀργάνων, διοικητικοῦ προσωπικοῦ, βιβλιοθηκῶν ἢ καὶ ἡ γλίσχα κρατικὴ χρηματοδότησις;

Δεύτερον γιατί τὰ ἀμέσως ἐπόμενα ἔτη θὰ ζητηθῆ ἀπὸ τὰ Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα τῆς χώρας νὰ προσφέρουν τέτοιες ὑπηρεσίες, δηλαδὴ νὰ ἐκπαιδεύσουν τόσοσ φοιτητὰς καὶ τόσοσ ἐξειδικευμένους ἐπιστήμονας, ὥστε νὰ προβλέπεται με μαθηματικὴ ἀκρίβεια τῆς ἐκπαίδευσως θὰ ἐγγίση τὴν γεμισιακὴν ἀν δὲν ληφθοῦν γενναῖα οἰκονομικὰ καὶ ἀποθραυτικὰ μέτρα.

Ἄν σκεφθῆτε ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1961 φοιτοῦσαν 28.000 φοιτηταὶ στὰ Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα καὶ ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1965 ἐφοίτησαν 50.000 φοιτηταὶ, θὰ μπορέσετε νὰ ἀντιληφθῆτε πόσο γρήγορα αὐξάνονται οἱ ἐκπαιδευτικὲς ὑποχρεώσεις τῶν Ἀνωτάτων Ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων. Ὄντως κατὰ τὸ ἔτος 1965 — 1966 εἰσήχθησαν 11.000 φοιτηταὶ στὸ Α'. ἔτος τῶν Ἀνωτάτων Ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων. Συγχρόνως τὸ ποσοστὸν τῶν φοιτητῶν πού ἐπράπη πρὸς τὰς Θετικὰς Ἐπιστήμας ἠυξήθη: Κατὰ τὸ ἔτος 1960 — 1961 63% τῶν φοιτητῶν παρηκολούθησαν μὴ Θετικὰς Ἐπιστήμας καὶ τὸ ἔτος 1965 — 1966 ἐμειώθησαν εἰς 57%. Κατὰ τοὺς ὄπολογισμοὺς δὲ τοῦ Ὑπουργεῖου Συντονισμοῦ προβλέπεται ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1970 θὰ πρέπει νὰ ἐκπαιδευθοῦν 70.000 φοιτηταὶ. Τοῦτο σημαίνει ὅτι χρειάζονται πολὺ μεγαλύτερες ἐπενδύσεις στὴν Παιδεία γιατί ὄχι μόνο ὁ ἀριθμὸς τῶν φοιτητῶν αὐξάνεται, γιατί ὄχι μόνο ἡ Ἀνωτάτῃ Ἐκπαίδευσὶς στοιχίζει κατὰ κεφαλὴν φοιτητοῦ κάθε χρόνον περισσότερο, ἀλλὰ καὶ γιατί αὐξάνεται τὸ ποσοστὸν τῶν φοιτητῶν πού ἐκπαιδεύονται σὲ κλάδους τέτοιους, (θετικὲς ἐπιστήμες, τεχνολογικοὺς κλάδους), γιὰ τοὺς ὁποίους ἡ ἐκπαίδευσὶς εἶναι ἀκριβώτερη.

Κι' ὅμως δὲν ἔγιναν ἀκόμη τόσο γενναῖες ἐπιδοτήσεις χρημάτων στὰ Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα. Καὶ ὁ ρυθμὸς τῶν ἐπενδύσεων καὶ ἡ κατανομή τῶν δὲν γίνονται κατὰ ὀρθολογιστικὸν τρόπον.

Ὅχι μόνον ἡ οἰκονομικὴ ἐνίσχυσις εἶναι μικρότερα τῆς δεούσης ἀν κανεὶς λάθῃ ὑπ' ὄφιν τοῦ τὸν ἀριθμὸν τῶν εἰσαγομένων φοιτητῶν, τὸν ὅποιον καθορίζει ἡ Πολιτεία κάθε χρόνον, ἀλλὰ εἶναι καὶ ἀνισομερὴς. Ἄλλοῦ ἐνισχύονται πολὺ παραπάνω καὶ ἄλλοῦ ἐλάχιστα. Δὲν ἔχει παρὰ νὰ συγκρίνη κανεὶς τὸ Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης με τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν ἢ τὴν Ἀνωτάτῃ Γεωπονικῇ Σχολῇ Ἀθηνῶν με τὴν ἀντίστοιχὴν τοῦ Ἀριστοτελείου.

Ἄλλὰ πολλὰς φορὲς καὶ ἐντὸς τοῦ ἴδιου Ἰδρυματος δὲν συμβαίνει ἡ ἐνίσχυσις νὰ εἶναι ἰσομερὴς. Τέλος ὁ δαιδαλώδης τρόπος με τὸν ὅποιον ἐπιτρέπεται ἡ διάθεσις τῶν διατιθεμένων χρημάτων καὶ ἡ ἀπόδοσις λογαριασμοῦ τῶν ὡς καὶ ὁ χρόνος καθ' ὃν δίδονται δὲν ἐπιτρέπουν τὴν ἀξιοποίησίν των.

Γι' αὐτὸ εἶναι ἄδικο νὰ κατηγοροῦνται (ὅπως ἔγινε ἀπὸ Ὑπουργοὺς) τὰ ὑπάρχοντα Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα γιὰ ἀδυναμία ἀπορροφητικότητος τῶν χρημάτων πού δίδονται, εἴτε ἕκ τοῦ Τακτικοῦ Προϋπολογισμοῦ, εἴτε ἕκ τοῦ Προϋπολογισμοῦ Ἐπενδύσεων, ὅταν ὑπάρχουν ἢ παρατίθενται, ἀσκόπως ἡ σκοπίμως, τόσο ἐμπόδια εἰς τὴν ἀπορρόφησιν τῶν χρημάτων.

Ἐξαντλεῖται ἄραγε στὸ οἰκονομικὸ θέμα τὸ ὄλο πρόβλημα τῆς Ἀνωτάτης Παιδείας στὴν χώρα μας; Πολλοὶ θὰ σὰς ποῦν σχεδὸν χωρὶς δισταγμὸ, ναί.

Ἐγὼ ὅμως νομίζω ὅτι ὄχι. Καὶ θὰ προσπαθῆσω νὰ σὰς δεῖξω γιττί καὶ ποιά ἄλλα θέματα γεννιοῦνται.

(Τὸ Β' μέρος στὸ ἐπόμενον τεῦχος)